

Відгук
доктора економічних наук,
професора Благуну Івана Семеновича
на дисертаційну роботу
Мігулки Ольги Олексіївни на тему
«Оцінка ефективності лізингових операцій»,
поданої на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність дисертації

Ефективність лізингового бізнесу останнім часом стала предметом чисельних наукових досліджень, які здебільшого обмежуються аналізом фінансових систем промислово розвинутих країнах, таких як США та країни Європи. Дослідження ефективності лізингового бізнесу країн що розвиваються та із перехідною економікою зустрічаються значно рідше. Комерційні банки, які є ключовим елементом банківської системи, повинні провадити ефективну діяльність, інакше вони будуть створювати проблеми та перешкоджати розвитку економіки будь-якої країни. Визначення ключових детермінантів ефективності є головною проблемою в оцінці ефективності банківського бізнесу.

Український ринок лізингу лише формується, проте останніми роками демонструє стійку тенденцію до зростання та розширення, при цьому виникає гостра потреба у розробленні відповідних теоретико-методологічних засад аналізу рентабельності та ефективності лізингового бізнесу. У цьому контексті тематика дисертаційного дослідження Мігулки О.О. є актуальною та спрямована на вирішення багатьох важливих наукових та прикладних задач.

Тому тема дисертаційної роботи Мігулки Ольги Олексіївни та її мета, яка полягає в удосконаленні теоретичних засад та розробці інструментарію оцінювання ефективності лізингових операцій, формування ефективних

методів аналізу факторів, які впливають на ефективність діяльності українських лізингових компаній, є актуальними та своєчасними.

Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями

Дисертаційна робота виконана згідно з планом наукових досліджень кафедри економіки та менеджменту Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка в процесі роботи над науковими темами «Соціально-економічні системи в умовах глобалізації: проблеми моделювання та управління» (номер державної реєстрації 0116U008869, термін виконання 01.2018-12.2021) та «Механізм управління ефективністю та стійкістю функціонування соціально-економічних систем в умовах трансформації економіки України» (державний реєстраційний номер 0122U001528, термін виконання 01.2021-12.2025). Автором було розроблено інструментарій оцінювання ефективності лізингової угоди на основі порівняння як теперішніх вартостей грошових потоків, так і внутрішніх норм прибутковості при лізинговій та кредитній угодах, моделі оцінювання ефективності за прибутком та витратами українських лізингових компаній на основі SFA підходу.

Ступінь наукової обґрунтованості результатів, сформульованих в роботі.

Науково-теоретичні положення, що наведені у дисертаційному дослідженні, можна охарактеризувати достатнім ступенем обґрунтованості, адже проведено глибокий бібліометричний аналіз публікацій, які відповідають обраній тематиці, а також проаналізовано 169 наукових та статистичних джерела, виділено найактуальніші напрями досліджень та коло питань, які досі не є повністю вирішеними науковцями.

Завдання, які поставлені в дисертаційному дослідженні, є повністю розкритими у змісті, а мета досягнута. Зміст роботи побудовано в логічній послідовності, методи підібрані коректно. Висновки, наведені у роботі, розкривають результати вирішення завдань, які порушені авторкою на початку дослідження.

Дисертаційна робота Мігулки О.О. містить нові результати, достатній ступінь обґрунтованості яких забезпечується опрацюванням великої кількості статистичної інформації, експериментальними дослідженнями, використанням широкого спектру методів економіко-математичного моделювання.

Обґрунтованість наукових положень, що наведені у дисертаційному дослідженні, підтверджується достатньою кількістю наукових публікацій, зокрема у журналах, що індексуються наукометричній базі WoS, українських фахових виданнях, інших журналах та міжнародних конференціях.

***Наукова новизна наукових положень, висновків та рекомендацій,
сформульованих у дисертації***

До основних наукових результатів проведеного дослідження варто віднести наступні:

- моделі оцінки ефективності масштабу діяльності лізингових компаній України на основі DEA методології (стор. 76-90);
- розроблено систему моделей панельної регресії, яка дає змогу визначити фактори, що справляють статистично значущий вплив на показники ефективності діяльності українських лізингових компаній та враховують індивідуальні особливості компаній через використання моделей з фіксованим ефектом (FEM) (стор. 171-183);
- запропонований підхід до оцінювання ефективності діяльності лізингових компаній, в основу якого покладено визначення ефективності як середнього значення оцінок ефективностей на основі розроблених автором DEA моделей (стор. 101-110);

- розроблений метод порівняння ефективності лізингової та кредитної угод на основі використання внутрішньої норми прибутковості IRR та теперішньої вартості грошових потоків (стор. 148-170);
- удосконалено існуючий понятійно-категоріальний апарат аналізу ефективності лізингових операцій та теоретико-методичні засади класифікації та управління ризиками лізингової угоди. Запропоновано ефективність лізингової операції аналізувати на основі запропонованого переліку ефектів.

Теоретична цінність та практична значущість отриманих результатів

Наукові положення, висновки та рекомендації, наведені у дисертації, мають як теоретичну, так і практичну цінність. Отримані здобувачем результати є вагомим внеском у розвиток методики оцінки та аналізу ефективності діяльності українських лізингових компаній.

До результатів роботи, які становлять теоретичну цінність, слід віднести: запропонований підхід до оцінювання ефективності діяльності лізингових компаній у вигляді середнього значення ефективності за прибутком та за витратами, які отримано на основі запропонованих SFA моделей, моделі панельної регресії, які дають змогу визначити детермінанти економічної ефективності лізингових компаній, метод визначення ефективності лізингової угоди шляхом порівняння її із кредитною угодою.

Практичне значення отриманих результатів підтверджується тим, що розроблені теоретико-методичні положення доведені до рівня практичних рекомендацій, спрямованих на розробку дієвих механізмів підвищення ефективності функціонування лізингових компаній в умовах нестабільного економічного середовища.

Отримані результати апробовані в фінансовій практиці а також впроваджені в навчальний процес, що підтверджено відповідними довідками про впровадження.

***Повнота викладення наукових результатів дисертації
в опублікованих працях***

Основний зміст роботи опубліковано у 16 друкованих наукових працях, серед яких 8 статей у наукових фахових виданнях, з них 2 у виданнях, що входять до наукометричної бази даних Web of Science, 8 матеріалів конференцій.

В публікаціях здобувача достатньою мірою розкрито основні положення дисертації, які виносяться на захист, висвітлено суть наукової новизни отриманих результатів. Публікації відповідають встановленим вимогам, в них визначено наукові задачі, методи їх вирішення й описано отримані наукові результати.

***Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і
рекомендацій, сформульованих в дисертації***

Обґрунтованість положень та висновків, котрі виносяться на захист, підтверджується тим, що розробки здобувача ґрунтуються на результатах досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, а також опираються на потужну науково-методологічну базу та відповідний інструментарій статистичного аналізу.

Методологічною основою дисертаційної роботи стали загальнонаукові методи дослідження: перехід від абстрактного до конкретного, історичний, логічний, аксіоматичний, системно-структурний, математичний з допомогою яких було зроблено аналіз сутності ефективності діяльності лізингових компаній та сформовано теоретико-методологічні положення її оцінювання. Інформаційною базою дослідження є статистичні дані Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців», Національного банку України, Державного комітету статистики України, Європейського статистичного агентства, European Federation of Leasing Company Associations, Leaseurope та дані міжнародних рейтингових агентств Standard & Poor's, Fitch та Moody's,

матеріали періодичних видань та засобів масової інформації, ресурси мережі Інтернет, результати досліджень автора.

Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Подана на розгляд дисертація Мігулки Ольги Олексіївни містить усі необхідні структурні елементи та включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота написана українською мовою, з дотриманням основних вимог наукового стилю викладання матеріалу. Виклад матеріалу дисертації є структурованим, прослідковується логічний взаємозв'язок між окремими розділами роботи. Обраний стиль викладу матеріалу дав можливість авторці розкрити суть проблеми, дослідити її теоретичні й практичні аспекти, зробити висновки та сформулювати пропозиції.

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, та визначені у «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року.

Зауваження та дискусійні положення дисертації

Зважаючи на отримані позитивні результати проведеного дослідження та підкреслюючи науково-практичну значимість висновків і пропозицій дисертантки, варто звернути увагу на окремі недоліки та положення, які є предметом дискусії:

1. У п. 3.2 авторкою запропоновано було регресійну модель для аналізу факторів, які впливають на ефективність функціонування лізингових

компаній України, проте більш детального висвітлення потребує процедура підбору незалежних змінних моделі.

2. У Розділі 2 при побудові SFA та DEA моделей було сформовано статистичну вибірку у вигляді панельних даних для 21 найбільших українських лізингових компаній (стор. 73-106). На нашу думку доречно було б включити у статистичну вибірку також українські банки, задіяні у лізинговому бізнесі.

3. Беручи до уваги те, що у дисертаційному дослідженні при оцінюванні ефективності лізингового бізнесу автором було використано параметричні та непараметричні моделі на основі Stochastic Frontier Approach (SFA) (стор. 110-130) та Data Envelopment Analysis (DEA) підходів (стор. 73-111) відповідно, варто було б більше уваги приділити порівнянню отриманих результатів на основі цих різних методологій.

4. Більше уваги у роботі слід було приділити механізму практичного використання лізинговими компаніями результатів оцінки ефективності масштабу на основі DEA моделей, що дозволило б їм перейти до більш продуктивного масштабу функціонування.

5. При побудові моделей панельної регресії у третьому розділі (п. 3.2 та п. 3.3) авторкою було використано незалежні змінні, які характеризують фінансовий стан лізингових компаній, проте додаткове врахування ще й макроекономічних показників дозволило б проаналізувати вплив зовнішнього середовища на діяльність цих компаній.

Однак зазначені зауваження суттєво не знижують загальної цінності положень, винесених здобувачкою на захист і загальної високої оцінки дисертаційної роботи.

Загальний висновок

За своїм науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням дисертаційна робота Мігулки Ольги Олексіївни на тему «Оцінка ефективності лізингових операцій» є завершеною працею, має наукову новизну та практичне значення, відповідає спеціальності 051

«Економіка». За змістом, обсягом та оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (№ 40 від 12 січня 2017 р., зі змінами) та вимогам затвердженого постановою Кабінету Міністрів України «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (№44 від 12 січня 2022 р.), а її автор Мігулка Ольга Олексіївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»).

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор економічних наук, професор,
декан економічного факультету
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Іван БЛАГУН

